

Застосування фінансово-правової відповідальності як юридична гарантія захисту прав платників податків

*Шулік І.В., студентка гр.Юм-21 юридичного факультету СумДУ
Науковий керівник - Семенов В.М., к. держ. упр., доц.кафедри права СумДУ*

На сучасному етапі функціонування національної системи права в Україні спостерігається високий рівень правового нігілізму, розширення меж девіантної поведінки відносно її різноманітних інститутів. Безвідповідальна поведінка суб'єктів фінансових відносин стає можливою через недосконалість норм, відсутність дієвої системи фінансової відповідальності, передусім у бюджетній і банківській сфері, через що існує сучасний занепад саме цих сфер.

За умов, коли відносини між державою і громадянами будуються не на загрозі застосування державного примусу, а на принципах соціального партнерства, дослідження позитивних складових фінансової відповідальності є актуальним і логічним напрямом розвитку науки фінансового права [5, с.169].

Слід зазначити, що в правовій системі України відсутнє чітко регламентоване правове підґрунтя строків застосування фінансової відповідальності у сфері податкових правовідносин, а також порядок її встановлення. Важливим моментом у розгляді штрафних санкцій є нормативне врегулювання строків їх застосування, що є основною юридичною гарантією захисту прав платників податків.

Вважається, що захист права, поряд із юридичною відповідальністю, яка супроводжується заходами переконання, примусу в механізмі правового регулювання, виконує одне загальне завдання - є засобом забезпечення реалізації прав і виконання обов'язків. Поте, два цих поняття не є тотожними, оскільки загальне завдання вони вирішують різними способами. Зокрема, міри відповідальності використовують інститут покарання або погроз застосування покарання. При цьому метою покарання є запобігання вчиненню правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами. Тоді як захист права досягає мети шляхом застосування встановлених у законі способів захисту права, результатом чого є припинення, виникнення, зміна або встановлення правовідносин. З огляду на вищезазначене, захист права відрізняється від мір відповідальності способами вирішення завдання, визначеними у нормах права. Право на захист у платників податків виникає у зв'язку з порушенням їх прав і законних інтересів та припиняється з моменту, коли досягнуто мету захисту цих прав [2, с.12]. Таким чином, однією з особливостей норм податкового права є закріплення мір відповідальності за порушення правил поведінки встановлених у санкціях правової норми.

За законодавством України, а саме Податковим кодексом передбачається відповідальність платників податків. Оскільки санкції правової норми носять грошовий характер, то суттєвим є порядок та строки давності щодо застосування встановлених штрафних санкцій.

Дане питання набуває більшої актуальності через неоднозначний правовий підхід до строків застосування штрафних, а саме фінансових, санкцій у разі порушення термінів сплати податкового зобов'язання [3, с. 45]. У разі несплати платником податків узгодженої суми податкового зобов'язання протягом граничних строків, визначених Податковим кодексом України, такий платник зобов'язаний сплатити штраф у розмірі, установленому цим Кодексом від погашеної суми податкового боргу. Проте, слід зазначити важливий факт, що підставою для застосування зазначеної правової норми є наявність двох обов'язкових умов: податкове зобов'язання має бути визначеним, а строк його сплати має бути встановленим Податковим кодексом. Порядок узгодження сум податкового зобов'язання встановлюється ст. 54 Податкового кодексу України, відповідно до якого податкове зобов'язання, самостійно визначене платником податків у податковій декларації, вважається узгодженим із дня подання такої податкової декларації. А тому в силу ст. 57 даного Кодексу платник податків зобов'язаний самостійно сплатити суму податкового зобов'язання, визначену у поданій ним податковій декларації, протягом десяти календарних днів, що настають за останнім днем відповідного граничного строку для подання податкової декларації. Проте, як зазначено в п.102.1 ст.102 Податкового кодексу, податковий орган має право самостійно визначити суму податкових зобов'язань платника податків у випадках, визначених в зазначеній статті Кодексу не пізніше закінчення 1095 дня, наступного за останнім днем граничного строку подання податкової декларації, а якщо декларація була подана

пізніше, то за днем її фактичного подання, надалі платник податків зобов'язаний сплатити нараховану суму грошового зобов'язання протягом 10 календарних днів, що настають за днем отримання податкового повідомлення-рішення, крім випадків, коли протягом такого строку платник податків розпочинає процедуру оскарження рішення контролюючого органу. Якщо протягом вище зазначеного строку податковий орган не визначає суму податкових зобов'язань, платник податків вважається вільним від такого податкового зобов'язання, а спір стосовно такої декларації не підлягає розгляду в адміністративному або судовому порядку.

З огляду на такий механізм дії правових норм щодо строків нарахування штрафних санкцій за несвоєчасну сплату податку порушується право платника податків на встановлений загальний строк давності, який з трирічного продовжується до шестирічного строку.

Зокрема, правові приписи п.102.1 ст.102 Податкового кодексу поширюються на всі податкові зобов'язання платника податків та відлік строку здійснюється від дня подання податкової декларації, а не сплати. У той час як під термін податкового зобов'язання підпадають, зокрема, й штрафні санкції. Щодо визначення штрафних санкцій (штраф), то - це плата у фіксованій сумі або у вигляді відсотків від суми податкового зобов'язання (без урахування пені), яка справляється з платника податків у зв'язку з порушенням ним правил оподаткування, визначених податковим законодавством. Тобто, вбачається, що штрафні санкції нараховуються у вигляді відсотків від суми податкового зобов'язання, а не податкового боргу. Також слід врахувати, що податкове повідомлення-рішення приймається щодо сплати суми штрафних санкцій за порушення граничних термінів сплати узгодженого податкового зобов'язання, а не податкового боргу[4, с.116].

Незважаючи на недоліки та певні неузгодженості у правовому регулюванні, застосуванні фінансових санкцій у сфері оподаткування є дійовим важелем у проведенні профілактичної роботи щодо усунення порушень податкового законодавства та підвищення рівня податкової дисципліни.

Література:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. - № 2755-VI.
2. Духно Н.А. Понятие и виды юридической ответственности / Н.А. Духно, В.И. Ивакин // Государство и право. – 2011. - №6. – С.12-17.
3. Ковальський В. Фінансові санкції. Загальні державні та відомчі питання / В. Ковальський // Бюлетень законодавства і юридичної практики. – 2011. - №3.
4. Погорелова О. Застосування фінансових та господарських санкцій як юридична гарантія захисту прав платників податків / О. Погорелова // Фінансове право. – 2010. - №6. – С.115-119.
5. Ровинський Ю. Позитивний аспект фінансово-правової відповідальності / Ю. Ровинський // Фінансове право. -2010.- №11. – С.169-172.

Міжнародно-правове забезпечення стабільності та безпеки суспільства: матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів та студ. юридичного фак-ту, м. Суми, 25 травня 2013 р. / Ред.кол.: А.М. Куліш, М.М. Бурбика, М.І. Логвиненко, В.М. Семенов, А.В. Баранова. — Суми: СумДУ, 2013. — С. 212-214.